

Dallami ismeretek átadása

Dévai Adrienn
2020. október 7.

Általános és konkrét előfeltételek

- ▶ Az ÁLTALÁNOS ELŐFELTÉTELEK megteremtése, az átmeneti időszak feladata. Ide tartozik pl.:
 - ▶ dallammotívum éneklése dallamrajzzal
 - ▶ dallamelvonás
 - ▶ dalazonosítás dallammotívumok segítségével
- ▶ KONKRÉT ELŐFELTÉTEL (ELŐKÉSZÍTÉS), hogy a tanulók rendelkezzenek a megismertetendő zenei elem **képzetével**.
 - ▶ minél több olyan dal tanítása, amiben hasonló módon fordul elő a megtanítandó zenei elem
 - ▶ ismeretnyújtás --> előző órák feladata (új ismeretet tartalmazó dalok HALLÁS UTÁNI tanulása, ismétlése, gyakorlása) => célnak megfelelő dalkincs kialakítása

TUDATOSÍTÁS

- ▶ jól ismert dal kiválasztása:
 - ▶ kiindulás a dal élményéből: éneklés/játék
 - ▶ a megismertetendő zenei elemet tartalmazó motívum/sor kiemelése
 - ▶ szükséges dallamelvonás alkalmazása
- ▶ Az új zenei elem megfigyelése:
 - ▶ a már ismert zenei elemek (dallamhangok) tudatosítása tanítói irányítással, közösen végzett felismerés és lejegyzés segítségével
 - ▶ szemléltetés a táblán
 - ▶ az új zenei elem hangzásának viszonyítása a már ismert zenei elemekhez, jellemzőinek megállapítása
- ▶ az új zenei elem tudatosítása:
 - ▶ az új zenei elem nevének és jelének megismertetése
 - ▶ szemléltetés a táblán, a lejegyzést az új elemmel kiegészítjük
 - ▶ reprodukció: a kiemelt motívum visszaolvastatása (éneklése, hangoztatása) a már megismert új zenei elem megnevezésével.

Végül a dal élményének újratemtése: a kiemelt motívum, majd az egész dal szöveges éneklése.




BEGYAKORLÁS

- ▶ Tudatosítást követő órák állandó feladata kell, hogy legyen.
- 




Dallamhangok megismertetése

- ▶ A dallamhangok jelenítik meg a zene egymást követő hangzásviszonyait.
- ▶ A hangok olvasásához kétféle rendszerben tájékozódhatunk:
 - ▶ az egyik a relatív rendszer (relatív szolmizáció), amely két hang egymás közti viszonyát rögzíti, a másik pedig az abszolút rendszer, amely konkrét hangmagasságokat rögzít.
- ▶ Az alsó tagozatos zenei nevelésben a relatív rendszer ismerete is elegendő



Dallamhangok megismertetése – alapfogalmak

- ▶ Alapfogalmak:
 - ▶ kézjel
 - ▶ betűjel
 - ▶ kottakép
- ▶ A **hang-név-jel** kapcsolat → kézjel, betűjel, vonalrendszer (kottakirakó)
- ▶ A **kézjel** a szolmizációs nevek meghatározott kézformához kötött alakja. Segítségükkel alakítjuk ki az egyes relációknak megfelelő feltételes kapcsolatokat.



Dallamhangok megismertetése - alapfogalmak

- ▶ A szolmizációs nevek kezdőbetűit alkalmazva, **betűjellel** jegyezhetjük le a dallamot. A betűjelek alkalmazásakor, a már előzőleg kialakult hangzásviszonyokat idézzük fel.
 - ▶ A dó alatti hangokat „alsónak” nevezzük és vesszőt teszünk melléjük, lentre. Pl.: l, = alsó lá
 - ▶ A ti feletti hangokat pedig „felsőnek” nevezzük és fentre teszünk egy vesszőt melléjük. Pl.: d'=felső dó
- ▶ A **kottakép** a vonalrendszerben elhelyezett írásjelek (hangjegyek) formájában rögzíti a dallam mozgását.
 - ▶ Kottakirakó használata jó segédeszköz! (megkönnyíti az ellenőrzés folyamatát is)



Az új dallamhang megismertetésének és begyakorlásának három szintű folyamata

➤ ELŐKÉSZÍTÉS

- HALLÁS UTÁN tanítunk olyan dalokat (4-5 dal), amelyek hangkészletében az új dallamhang mellett csak ismertek szerepelnek.
- Szöveges énekeltetés
- Új dallamhang az eddig tanultakkal kerül egymás mellé, hangzásviszonyba.

➤ TUDATOSÍTÁS

- Relációban megismerni az új dallamhangot
- Összehasonlítani a már ismert hangokkal, megállapítani hangzásviszonyait
- Új dallamhang neve, jelei (kéz- és betűjele)
- Vonalrendszerbe való költöztetés
- Reprodukció



Az új dallamhang megismertetésének és begyakorlásának három szintű folyamata

Tanítandó hang	Reláció	Dalpélda
	sz-m	Hinta palinta Zsipp-zsupp, kenderzsupp Szólj síp, szólj
lá	sz-l-sz	Süss fel nap Körtéfa
dó	sz-m-d	Éliás, Tóbiás Elvesztettem zsebkendőmet
ré	m-r-d	Elvesztettem zsebkendőmet Egyél, libám Mackó, mackó, ugorjál



Az új dallamhang megismertetésének és begyakorlásának három szintű folyamata

alsó szó	(d-)l,-sz,-(l,)	Csizmám kopogó (zárómotívumból) Kinyílt a rózsza
felső dó	sz-d'-sz	Elszaladt a kemence Csillag Boris Hatan vannak a mi ludaink
fá	sz-f-m vagy m-f-m	Teríti a lány a vásznat Hová mégy, te kis nyulacska Gólya, gólya, gilice
alsó ti	d-t,-d vagy d-t,-l,	Ettem szőlőt Udvarom, udvarom Kis kece lányom



Az új dallamhang megismertetésének és begyakorlásának három szintű folyamata

ti

sz-l-t-d'

A szántói hires utca

vagy

A bundának nincs gallérja

d'-t-l-sz

A tokaji szőlőhegyen



Az új dallamhang megismertetésének és begyakorlásának három szintű folyamata

➤ BEGYAKORLÁS:

- A tudatosítás órája után megkezdődhet az új dallamhangnak a már ismertekkel való hangzásviszonyának begyakorlása.
 - Pl.:
utószolmizálás
 - visszhangjáték (tanító dallammotívumainak visszaszolmizálása)
 - az új dallamhangoknak a már ismertekkel való összeolvasása, relációgyakorlatokban
 - olvasógyakorlatok
 - dallammotívumok lejegyzése
 - alkotó jellegű feladatok
 - dallammotívumok megfejtése



Szakirodalom:

- ▶ Réti Anna-Döbrössy János (szerk. 2012): *Az ének-zene tantárgy-pedagógiája*. ELTE Eötvös Kiadó

http://old.tok.elte.hu/enek/letoltesek/Jegyzet/Reti_Dobrossy_Az_enek_zene_tantargy_pedagogiaja.PDF

- ▶ Pappné Vencsellői Klára (2007): *Ének-zene tantárgypedagógia*. Pedellus Tankönyvkiadó

- ▶ Györgyiné Koncz Judit (2008): *Az énektanítás alapjai*. Károli Egyetemi Kiadó



Köszönöm a figyelmet!